Paul Csavdari

Bogatul care refuză oferta

O scenetă teologică, nu un episod din viața lui Isus

Scena așa-zisului „tânăr bogat” care vine la Isus, îngenunchează, întreabă despre viața veșnică și pleacă întristat este, în forma ei actuală, una dintre cele mai transparente construcții bisericești inserate în narațiunea evanghelică. Ea pare scrisă nu pentru a reda un fapt, ci pentru a predica un concept: ideea că, pentru a-L urma pe Isus, trebuie mai întâi „să vinzi tot ce ai”. Această condiție, care transformă libertatea morală într-o obligație de inițiere, contrazice întreaga viziune reală a lui Isus asupra omului și a adevărului.

1. O scenetă catehetică, nu o amintire

Totul în text are structura unei mici drame moralizatoare, de tipul celor folosite în retorica greco-elenistică. Avem o intrare spectaculoasă („un om cu multe avutii aleargă, îngenunchează, întreabă”), o replică paradoxală („de ce Mă numești bun?”), o probă morală, un refuz și o morală colectivă pentru public. Niciun detaliu biografic, niciun context real, nicio continuare.
Nu există nici nume, nici loc, nici urmare, nici măcar o finalitate a acțiunii: omul pleacă „trist”, și scena se închide. Exact structura unei piese alegorice, nu a unei întâlniri reale.

Un om cu avere mare care îngenunchează public în fața lui Isus ar fi fost, pentru martori, un fapt excepțional. Evangheliile notează cu nume și funcție aproape fiecare personaj semnificativ (Nicodim, Zacheu, Iosif din Arimateea, Bartimeu). Aici, anonimatul este intenționat: personajul nu există, ci reprezintă un tip — bogatul care ezită între lume și mântuire.

2. Contradicția cronologică

Textul este plasat la sfârșitul drumului spre Ierusalim, cu câteva zile înainte de răstignire.
În acest moment, Isus nu mai cheamă pe nimeni să-L urmeze — totul se concentrează pe ceea ce urmează. Dacă scena ar fi reală, chemarea „vinde tot și vino după Mine” ar fi imposibil de împlinit: omul ar fi trebuit să se întoarcă acasă, să-și vândă averile, să le distribuie și să revină într-o perioadă în care Isus era deja crucificat.
Cronologia nu permite desfășurarea acțiunii.
Rezultă clar că textul nu descrie un fapt, ci construiește o lecție morală.

3. Condiție impusă vs. efect liber

Ceea ce trădează natura falsă a episodului este metoda inversată față de felul real în care Isus lucra cu oamenii.
Isus nu condiționează adevărul de o acțiune prealabilă, ci oferă adevărul ca să lumineze acțiunea.
Cine înțelege, alege singur.
Cine vrea, renunță singur.
Renunțarea nu e precondiție, ci efectul eliberării interioare.

De exemplu, Zacheu — tot un om bogat — Îl primește pe Isus în casă, Îl ascultă, iar apoi, spontan, hotărăște să restituie și să dăruiască.
Isus nu-i spune „vinde tot și urmează-Mă", ci confirmă gestul făcut din proprie inițiativă: „astăzi a intrat mântuirea în casa aceasta".
În cazul „bogatului" anonim, logica este inversată: i se impune renunțarea ca probă de calificare, iar refuzul îl face „nevrednic".
Aceasta nu e gândirea lui Isus, ci a unei teologii tranzacționale, în care fapta devine monedă pentru o răsplată.

4. Teologia tranzacțională: o gândire străină lui Isus

În această scenetă, totul se mișcă între două poli: a da și a primi.
Dai tot → primești comoară în cer.
Renunți la familie → primești o sută de frați și surori.
Suferi aici → primești viață veșnică.

Este exact mecanismul de gândire fariseic și gnostic deopotrivă: o economie morală în care Dumnezeu răsplătește conform sacrificiului.
Isus însă rupe acest cerc. El nu vorbește niciodată despre „a da pentru a primi", ci despre a trăi în adevăr, fără a calcula consecințele.
În predica de pe munte, renunțarea nu e o cerință contabilă, ci o expresie a libertății: „nu vă îngrijorați... Tatăl vostru știe...".
Dar aici, în această ficțiune, apare tocmai opusul: renunțarea la avere ca investiție pentru un câștig spiritual.

5. Limbajul bisericesc și influența paulină

Expresii ca „pentru Mine și pentru Evanghelie", „veacul de acum și veacul viitor", „copiii mei" — toate sunt limbaj post-paulin.
Isus nu a folosit astfel de formule, ci vorbea direct, fără jargon teologic.
Tonul paternal („Fiilor, cât de anevoie...") și concluziile de tip moral colectiv („cei dintâi vor fi cei de pe urmă") sunt semne clare că avem de-a face cu o predică redactată pentru o biserică.
Într-un text autentic, Isus vorbește în numele adevărului, nu în numele instituției.
Aici, predicatorul vorbește în numele „Evangheliei", care a devenit deja un concept sistemic.

6. Rolul scenetei: justificarea unei morale de donație

Pasajul funcționează perfect într-o comunitate care are nevoie de resurse și ascultare.
„Vinde ce ai și dă săracilor” sună nobil, dar în practică s-a tradus mereu prin: „donează Bisericii”.
Istoria arată că astfel de texte au legitimat actele de donație făcute către Biserică, sub promisiunea „comorii din cer”.
Este, așadar, un text utilitar, născut pentru un scop financiar-religios, nu pentru a reda un fapt din viața lui Isus.

7. Ironia morală: bogatul devine țap ispășitor

Scena îl prezintă pe om drept un caz pierdut, deși nu face nimic rău.
El vine sincer, respectă poruncile, caută sensul vieții, dar este condamnat pentru că nu îndeplinește o cerință arbitrară.
Nici măcar nu se apără; pleacă „trist”.
Este imaginea clasică a celui care nu se încadrează în regulile impuse de Biserică — imagine folosită pentru a întări autoritatea morală a instituției asupra individului.
Un Isus autentic ar fi privit neliniștea acestui om cu compasiune, nu cu exigență doctrinară.
Textul, în schimb, îl transformă într-un exemplu de „neascultare”.

8. Falsul contrast între bogați și săraci

Tema bogatului și a săracilor e de asemenea distorsionată.
În viziunea lui Isus, săracul nu e virtuos prin lipsă, iar bogatul nu e vinovat prin avere.
El vorbește despre Adevăr și inimă curată, nu despre categorie socială.
Dar scena falsificată opune două lumi: bogatul material și săracul spiritual.
Este exact schema dualistă a filosofiei grecești și a gnosticismului: materia = rău, spiritul = bine.
Așa apare prima morală pseudo-creștină a disprețului față de lume, pe care Isus nu a predicat-o niciodată.

9. Efectul falselor condiții: ipocrizia religioasă

Când o teologie impune renunțarea ca obligație, ea produce ipocrizie, nu sfințenie.
Exemplul clasic este cel al lui Anania și Safira: un cuplu care pretinde că a dat „totul”, dar în realitate păstrează o parte.
Tragedia lor nu e lipsa donației, ci minciuna cerută de sistem: a simula totalitatea.
Isus, dimpotrivă, nu cere nimănui să mintă, nici să se lepede de bunurile sale pentru a-L urma; El cere adevăr și conștiință, nu tranzacție.
Adevărata libertate morală nu se cumpără cu renunțări exterioare, ci se trăiește prin alegerea conștientă a binelui.

10. Concluzie: scena bogatului, o ficțiune cu scop doctrinar

Privit în ansamblu, episodul bogatului care refuză să-și vândă averea nu este un moment din viața lui Isus, ci o scenetă moralizatoare redactată târziu, într-o epocă în care creștinismul devenea instituție.
Limbajul, logica, cronologia și teologia arată că nu Isus vorbește aici, ci Biserica în formare, care împrumută vocea lui Isus pentru a-și valida propria doctrină a sacrificiului total.

De fapt, adevărata învățătură a lui Isus este inversă:

- omul nu trebuie să renunțe la ceva ca să merite Adevărul;
- Adevărul însuși îl face capabil să renunțe liber, dacă este nevoie;
- nu există condiții de inițiere, ci libertate de conștiință;
- nu există comerț spiritual, ci alegere personală.

Prin urmare, în teologia melekistă, această scenă nu aparține revelației, ci literaturii bisericești, adică stratului în care Isus este transformat din Învățător al libertății morale într-un simbol al renunțării impuse.
Acolo începe falsificarea: când Adevărul devine regulă, iar Conștiința devine ritual.